



# Miljöanalys

- några synpunkter till hjälp i bl. a. landstrategiarbetet

juni 1997

Avdelningen för Naturresurser och miljö



## MILJÖANALYS

### - några synpunkter till hjälp i bl.a. landstrategiarbetet

Miljöaspekterna är en integrerad del av utvecklingen och därmed av utvecklingsbiståndet. Utan miljötänkande och miljöhänsyn bidrar biståndet inte till en hållbar utveckling. (Sidas Handlingsprogram för Hållbar Utveckling, 960122.)

Sida skall enligt det 5:e biståndsmålet bidra till en framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön. Genomförande av miljöanalyser i bl.a. landstrategiarbetet utgör en mycket viktig och grundläggande del för att kunna uppfylla det 5:e biståndsmålet.

- ▶ Formerna för Sidas arbete för en miljömässigt hållbar utveckling, vari miljöanalyser är en del, utvecklas och förbättras kontinuerligt.
- ▶ Synpunkter och förslag till förbättringar av denna ”hjälpreda”, inkl. bilagan, tas tacksamt emot av Miljöpolicyenheten.



**MILJÖANALYS**

- några synpunkter till hjälp i bl.a. landstrategiarbetet

**INNEHÅLLSFÖRTECKNING**

<b>VARFÖR MILJÖANALYS?.....</b>	<b>3</b>
<b>NÄR BÖR EN MILJÖANALYS UTFÖRAS?.....</b>	<b>4</b>
<b>HUR BÖR EN MILJÖANALYS UTFÖRAS?.....</b>	<b>4</b>
<b>BILAGA: MILJÖANALYS - DISPOSITION OCH INNEHÅLL .....</b>	<b>6</b>



## MILJÖANALYS

### - några synpunkter till hjälp i bl.a. landstrategiarbetet

#### VARFÖR MILJÖANALYS?

Sveriges bistånd syftar ytterst till att stödja samarbetsländernas strävanden att nå en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. En sådan utveckling kräver bl.a. att en aktiv miljöhänsyn genomsyrar hela samhället med alla dess aktiviteter, så även biståndet.<sup>1</sup>

Enligt det 5:e biståndsmålet skall biståndet bidra till en framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön. Strategiska miljöinsatser i kombination med ett sunt miljötänkande i biståndet vid utformningen av alla projekt, program och strategier leder till en bättre och mer hållbar utveckling och bidrar därmed till uppfyllandet av det 5:e biståndsmålet.

Målen och principerna för hanteringen av miljöaspekterna på biståndet ges i Sidas Handlingsprogram för Hållbar Utveckling. Nedan följer en del förslag som kan ligga till grund för en analys av hur biståndet genom Sida kan bidra till en miljömässigt hållbar utveckling. Analysen kommer att se mycket olika ut från fall till fall. För enkelhetens skull används här genomgående beteckningen miljöanalys.

Observera att en miljöanalys enligt det följande *inte* ersätter miljökonsekvensbedömningar på program- och projektnivå.

- En analys av miljöaspekterna på Sidas bistånd skall utföras som en del av utvecklingssamarbetet<sup>2</sup>.
- Miljöanalysen är en viktig del av arbetet med landstrategier och andra strategidokument.
- Omfattningen* av miljöanalysen kommer att variera mycket beroende på biståndets storlek och inriktning och den situation i vilken det ska verka.

---

<sup>1</sup> "Miljöaspekterna är en integrerad del av utvecklingen och därmed av utvecklingsbiståndet. Utan miljötänkande och miljöhänsyn bidrar inte biståndet till en hållbar utveckling." (Ur Sidas Handlingsprogram för Hållbar Utveckling.)

<sup>2</sup> Se Sidas Handlingsprogram för Hållbar Utveckling.





### NÄR BÖR EN MILJÖANALYS UTFÖRAS?

Miljöanalysen utgör ett viktigt underlag för:

- Ställningstaganden i landanalys och landstrategi.

Miljöanalysen kan dessutom i tillämpliga fall utgöra underlag för:

- Sektoranalyser;
- Idéberedningar.

En analys av miljöaspekterna bör alltid göras i inledningen av arbetet med att ta fram en landstrategi eftersom miljöanalysen, rätt utformad, kan ge ett viktigt bidrag till den sammantagna utvecklingsanalysen.

Många av Sidas samarbetsländer omfattas inte av landstrategier. För dessa länder bör miljöanalysen främst spegla de sektorer Sverige redan stöder, eller avser stödja i landet.

I de fall en *sektoranalys* utförs skall en miljöanalys ingå som en integrerad del av denna.

Om ingen samlad analys av utvecklingssamarbetet med ett land görs (genom en landanalys/landstrategi eller i form av en sektoranalys), ersätts miljöanalysen av de obligatoriska, insatsvisa miljökonsekvensbedömningarna.

Alla insatser skall, innan beslut om stöd tas, bedömas i enlighet med det synsätt och de prioriteringar som slås fast i Handlingsprogrammet för Hållbar Utveckling.

Miljökonsekvensbedömningar skall, enligt regleringsbrev och GD-beslut, göras för alla insatser oavsett om en samlad miljöanalys utförs eller ej.

### HUR BÖR EN MILJÖANALYS UTFÖRAS?

Miljöanalysen skall vara:

- Tydligt kopplad till den situation det svenska biståndet förväntas verka i;
- Anpassad efter det enskilda fallet och dess prioriteringar;
- Kortfattad.

Miljöanalysen skall utgöra en av flera delar av den utvecklingsanalys som styr utformningen av det svenska utvecklingssamarbetet med ett visst land.

Tyngdpunkten i miljöanalysen bör ligga på miljöfrågornas kopplingar till det svenska utvecklingssamarbetet med landet, liksom en analys av och rekommendationer kring hur svenskt bistånd bäst kan bidra till en hållbar utveckling.

Miljöanalysen bör dels ta upp miljöaspekter på det tänkta svenska



utvecklingssamarbetet som helhet och, i tillämpliga fall, dels föreslå vilka särskilda biståndsinsatser på miljöområdet som bör prioriteras, dels föreslå vilka aspekter på en miljömässigt hållbar utveckling som bör förstärkas i biståndsinsatser med annan huvudinriktning.

Analysen bör inte ensidigt begränsa sig till det utvecklingssamarbete som för närvarande bedrivs med landet utan kan också vara framåtblickande och peka på viktiga eventuella framtida insatsområden.

Analysens grundläggande utgångspunkter skall vara landets eget arbete för en miljömässigt hållbar utveckling och egna prioriteringar. Särskild vikt bör läggas vid mottagarlandets, liksom Sveriges, åtaganden i Agenda 21 och andra internationella överenskommelser.

Sidas miljöanalys är *inte* avsedd att vara en heltäckande analys av miljösituationen i landet. Ofta finns sådana analyser tillgängliga hos mottagarlandet, Världsbanken, andra givare etc. Sida bör i sin analys beakta de miljörelaterade dokument som redan finns utan att i detalj redogöra för deras innehåll. För de länder där en mer omfattande landstrategi görs kan det vara av värde att låta expertis utarbeta ett separat miljöanalysdokument som sedan kan utgöra underlag för Sidas ställningstaganden.

Exempel på vad en mer omfattande miljöanalys i samband med landstrategiarbetet kan innehålla ges i bilaga 1. *Miljöanalysen skall dock anpassas efter rådande förutsättningar.*

Om ett separat miljöanalysdokument tas fram bör detta skrivas på *engelska* och aldrig vara längre än *högst 20 sidor* inklusive sammanfattning. Analysen kan efter behov kompletteras med bilagor.

Ett sådant dokument är främst ett instrument inför Sidas ställningstaganden, men kan även vara av intresse för t.ex. olika myndigheter och institutioner i mottagarlandet. När så anses lämpligt bör ambassaden, region- och ämnesavdelningarna sprida miljöanalysen till relevanta personer i mottagarlandet.



## MILJÖANALYS - DISPOSITION OCH INNEHÅLL

- Följande är **förslag till disposition** av en mer omfattande miljöanalys. Innehållet skall ses som en lista på frågeställningar som *kan* tas upp i analysen.
- Använd förteckningen som en **checklista** - varje enskild miljöanalys behöver *inte* omfatta *alla* de punkter som listas nedan. Vilka frågeställningar som skall ges större eller mindre uppmärksamhet i respektive miljöanalys måste bestämmas från fall till fall.
- Tyngdpunkten** i dokumentet skall dock alltid ligga vid **slutsatser och rekommendationer**, d.v.s. kap. 6 och 7.

### 1 SAMMANFATTNING (CA 0,5 SID)

### 2 KORT BESKRIVNING AV LANDET. (CA 0,5 SID)

- ▶ Allmän geografi, klimatzoner, viktiga ekosystem, befolkning och dess fördelning, produktionssystem, naturtillgångar, ekonomisk och politisk utveckling, etc.

### 3 BESKRIVNING AV PROBLEMEN NÄR DET GÄLLER ATT UPPNÅ EN MILJÖMÄSSIGT HÅLLBAR UTVECKLING (CA 4 SID), EXEMPELVIS:

- ▶ Utnyttjande av *förnyelsebara naturresurser* och kopplingar till viktiga ekosystem och produktionssystem som jordbruk, boskapsskötsel, skogsbruk, etc., inkl. biologisk mångfald;
- ▶ Förekomst och utnyttjande av *icke förnyelsebara naturresurser* (mineraltillgångar, olja, naturgas, etc.);
- ▶ *Markägarförhållanden* och möjliga samband med miljöaspekter;
- ▶ *Markanvändningsfrågor* inom produktionssystemen; t.ex. jordbruksmetoder, val av grödor, boskapsskötsel, etc.;
- ▶ *Kemikaliehantering* inom jord-, skogs-, och vattenbruk;
- ▶ *Konkurrerande intressen* vad gäller nyttjande av *mark- och naturresurser*. Utvecklingsåtgärder i ekologiskt känsliga områden;
- ▶ Förekomst, kvalitet och utnyttjande av *vattenresurser* i form av grund- och ytvatten (befolkningstillväxt, ägarförhållanden, markanvändning, lokala/regionala konfliktsituationer, etc.);
- ▶ Hantering av *kustzonsrelaterade frågor*; t.ex. befolkningstryck, förstörelse och överutnyttjande av mangrove, korallrev, fiskeresurser, etc.;
- ▶ Ökat tryck på miljön och naturresurserna som följd av en *ökande och ojämnt fördelad och/eller flyttande befolkning*;



- ▶ *Fattigdomsutvecklingen* och dess samband med miljö- och naturresursfrågor;
- ▶ Samband mellan *genderfrågor* och miljöaspekter;
- ▶ Samband mellan miljöproblem och *ekonomisk tillväxt/tillbakagång*;
- ▶ Sambanden mellan *skuldsituation*, *strukturanpassning* och miljö- och naturresurshanteringen;
- ▶ Krig, konflikter och flyktingproblematik;
- ▶ Förekomsten av situationer som kan leda till *miljöflyktingar*;
- ▶ Miljöfrågor i samband med *bebyggelse*, *industrier*, gruvdrift, oljeutvinning, vattenkraft, vägar, etc.;
- ▶ *Städernas miljöproblem* som t.ex. trafiksituationen, avgaser, sopor, avlopp, vatten- och livsmedelsförsörjning;
- ▶ Turism.

**4 REDOGÖRELSE FÖR LANDETS MILJÖARBETE, INKLUSIVE INSTITUTIONELLA FÖRUTSÄTTNINGAR, - ANALYS, SLUTSATSER OCH PRIORITERINGAR I NATIONELLA MILJÖPLANER O.D., (CA 4 SID), EXEMPELVIS:**

- ▶ Förekomst av en samlad miljöpolitik, inkl. arbete med att förverkliga aktuella konventioner efter UNCED och åtaganden från internationella konventioner på miljöområdet;
- ▶ Förekomst och tillämpning av nationella strategier och policies som National Environmental Action Plans (NEAPs), Country Environment Strategy Paper (CESP) etc, inkl. de viktigaste prioriteringarna i dessa;
- ▶ Ekonomisk och social politik som påverkar miljö- och naturresurshanteringen som t.ex. pris- och skattepolitik, subventioner, satsningar på städer, industri och storskaligt jordbruk på bekostnad av landsbygden och småskalig produktion, etc.;
- ▶ Medvetande om, och intresse för, miljöfrågornas betydelse bland politiker, myndigheter, enskilda organisationer och allmänhet;
- ▶ Förekomst av och kapacitet att utarbeta och tillämpa miljölagstiftning;
- ▶ Besluts- och ansvarsstruktur vad gäller att utarbeta, genomföra och följa upp miljöpolitiken;
- ▶ Kapacitet på miljöområdet vad gäller statlig förvaltning som t.ex. naturvårdande myndighet men också inom andra myndigheter som t.ex. finans-, planerings-, jordbruks- och undervisningsministerier;
- ▶ Kapacitet på miljöområdet vad gäller fristående institut, enskilda miljöorganisationer, etc.;
- ▶ Förutsättningar för folklig förankring och för allmänhet, enskilda miljöorganisationer etc. att påverka miljö- och naturresursarbetet på nationell, regional och lokal nivå;





- Miljöekonomisk kompetens;
- Institutionell kapacitet på miljöområdet vad gäller forskning och högre utbildning;
- Miljöutbildning inom skolväsendet;
- Kapacitet att planera, utföra och följa upp miljökonsekvensbedömningar.

## **5 MILJÖASPEKTER PÅ INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE (CA 1 SID)**

- Multilateralt;
- Bilateralt;
- Enskilda organisationer.

## **6 BESKRIVNING OCH ANALYS AV MILJÖASPEKTERNA PÅ DET SVENSKA BILATERALA UTVECKLINGSSAMARBETET MED LANDET (CA 5 SID)**

Här kan särskilda miljöprojekt redovisas men framför allt de olika sektorernas kopplingar till miljö- och naturresursfrågorna.

## **7 REKOMMENDATIONER FÖR DET FRAMTIDA SVENSKA UTVECKLINGSSAMARBETET MED UTGÅNGSPUNKT I EN MILJÖMÄSSIGT HÅLLBAR UTVECKLING (CA 5 SID)**

Rekommendationerna skall framför allt utgå från landets eget miljöarbete och prioriteringar. Särskild vikt skall läggas vid kopplingarna till mottagarlandets och Sveriges åtaganden från UNCED och andra internationella överenskommelser.

Rekommendationerna skall vara konkreta och tydligt visa på och prioritera de områden Sverige bör arbeta inom.

Analysen skall vara framåtblickande och skall inte begränsas till att omfatta integreringen av miljöaspekterna inom ramen för pågående sektorstöd. Analysen kan också visa på eventuella andra områden som det svenska utvecklingssamarbetet bör inriktas mot, liksom lägre prioriterade områden vilka Sverige för närvarande inte bör stödja i landet.

## **8 BILAGA**

Sammanställning av/förteckning över existerande nationella miljö- och naturresursplaner och analyser, samt miljöprofiler/-analyser gjorda av andra biståndsaktörer och internationella organisationer.







# Sida

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE

105 25 Stockholm, Sweden

Tel: 08-698 50 00. Fax: 08-20 88 64

Hemsida: <http://www.sida.se>